

Çocuk Edebiyatı ve Mizah Kuramları: Muzaffer İzgü Örneği

Children's Literature and Theories of Humor: The Example of Muzaffer İzgü

Betül Çetin Bozdaş^{1*}

Doç. Dr. Talat Aytan²

* Sorumlu yazar

Corresponding author

¹Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye

Yıldız Technical University, Turkey

betulcetin67@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4094-1828>

²Doç., Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye

Assoc., Dr., Yıldız Technical University, Turkey

talataytan@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9778-8970>

Makale geliş tarihi / First received : 01.11.2022

Makale kabul tarihi / Accepted : 25.12.2022

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar:

- 1- Araştırmacıların katkı oranı eşittir.
- 2- Makale birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yüksek lisans tezinden üretilmiştir.
- 3- Makalemizde etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.
- 4- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Atıf bilgisi / Citation:

Çetin Bozdaş, B., & Aytan, T. (2022). Çocuk edebiyatı ve mizah kuramları: Muzaffer İzgü örneği. *EDE Eğitim Dil ve Edebiyat Dergisi*, (1), 24-42.

ÖZ

Çocuk edebiyatı; çocuğu bilişsel, sosyal, duyuşsal yönden geliştirme, topluma uyumlu bir birey haline getirme, estetik bir görüş, farklı bakış açıları kazandırma, çocuğun bireysel farklılıkları fark etmesini sağlama, dört temel dil becerisinin gelişimine katkıda bulunma gibi birçok kazanımı içerisinde bulundurmakta ve bu kazanımları çocuğa aktarırken çocuğa görelilik ilkesini merkeze alıp, sezdirme yolu ile aktarım yapmaktadır. Mizah, çocuk edebiyatının çocuğa kazandırmak istediği tüm bu kazanımları aktarmada kullanılabilecek etkili bir anlatım tarzıdır. Çocuğu eğlendirirken öğreten mizah; çocuğu bilişsel ve sosyal yönden beslemekte, eleştirel, yaratıcı, esnek düşünme becerileri kazandırmakta, içerisinde bulunduğu topluma uyumlu bir birey haline gelmesini sağlamaktadır. Çocuğu birçok yönden besleyen mizah, çocuk edebiyatı eserlerinde sıklıkla kendine yer bulmalı, çocuklar mizah yönünden başarılı eserler ile buluşturulmalıdır. Bu çalışmada mizah eserlerinde ustalıkla kullanan Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisinde bulunan yirmi kitaptaki hikâyelerde yer alan mizah kuramları, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile tespit edilmiş, tespit edilen mizah kuramları betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Seri içerisinde 279 yerde uyumsuzluk, 30 yerde rahatlama, 27 yerde üstünlük kuramına bağlı mizah yapıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler

Çocuk Edebiyatı, Mizah, Mizah Kuramları

ABSTRACT

Children's literature includes many gains such as developing the child cognitively, socially and emotionally, making him an socially compatible individual, gaining him an aesthetic view and different perspectives, making the child realize individual differences, contributing to the development of his four basic language skills, and while transferring these gains to the child, it takes the child-friendly principle to the center and transfers it through intuition. Humor is an effective style of expression that can be used to convey all these gains that children's literature wants to bring to the child. Humor that teaches while entertaining the child, nurtures the child cognitively and socially, gains critical, creative and flexible thinking skills, and enables him to become an socially compatible individual. Humor, which nurtures the child in many ways, should often find its place in the children's literature, and children should be brought together with successful works in terms of humor. In this study, humor theories in the series of Unbelievable Adventures of My Grandmother of Muzaffer İzgü who used humor skillfully in his works, were determined by document analysis that is one of the qualitative research methods, and the humor theories identified were evaluated with descriptive analysis. Incompatibility theory was found the most in the series. It was followed by the relaxation theory, and it was found to be the least superiority theory.

Keywords

Children's Literature, Humor, Theories of Humor

GİRİŞ

TDK Türkçe Sözlük'te ([09.08.2022]), "gülmece" olarak anlamı verilen mizah, kişiyi eğlendirme işlevinin yanı sıra bilişsel, duyuşsal, toplumsal olmak üzere birden fazla işlevi içerisinde barındırmaktadır. Mizah, bireye günümüz koşullarında her bireyin sahip olması gereken eleştirel düşünme becerisini kazandırmakta, yaratıcı ve esnek düşünme yönünden onu beslemektedir. Toplum içerisinde bireylerarası hoşgörü duygusunu arttırıp toplumda birlik ve beraberlik duygusunu geliştirmektedir.

Aklın ürünü olan mizah insanla var olmuştur. Her toplumda mizah bulunmaktadır. Özcan'a göre (2002, s.19), kötülüğün, adaletsizliğin, düzensizliğin olduğu her toplumda eleştiri ve mizahın varlığı doğal bir sonuçtur. Birey, toplum içerisindeki aksaklıklara mizahla ses çıkararak mizahın doğasında bulunan hoşgörü duvarının arkasında kendini güvende hisseder (Eker, 2009, s.44). İnsanın olduğu her yerde bulunan mizah, hayatın içinde olmazsa olmazdır.

Mizah, evrensel ve kültürel özellikler taşımaktadır. Yapılan bir mizah tüm insanlığa hitap edebileceği gibi belli bir kültüre hatta sadece belli bir gruba hitap edebilir. Bakıldığında farklı milletlerin, aynı milletten olan ancak farklı dünya görüşüne sahip insanların yarattığı mizahın farklılık göstermesi doğaldır. Araştırmacılar, mizahın ulusal ve sınıfsal yapısını, kültür ayrılığına dayandırmaktadır (Usta, 2009, s.46). Mizahın kültürel yapısının doğal bir sonucu olarak bir toplum için gülme konusu olan şeyler, diğer bir toplum için gülme konusu olmayabilir (Usta, 2009, s.49).

Olumlu ve olumsuz olarak çift yönlü bir yapıya sahip olan mizah, kişiyi küçük düşürüp aşağılayabileceği gibi bireyi bilişsel, duyuşsal ve birçok yönden besleyip toplumla uyumlu bir hale getirebilir. Bu açıdan bakıldığında mizah kendi içerisinde bir tezatlık barındırır (Eker, 2009, s.62). Kullanım şekline göre kişiyi olumlu ya da olumsuz yönden etkileyebilme gücüne sahiptir.

Gülme ve güldürme mizahın iki önemli bileşenidir. İki kavram da birçok düşünürün ilgisini çekmiş, bu iki kavram üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bergson , Gülme (2021) isimli kitabında gülmenin gerçekleşebilmesi için insani bir durumun, özelliğın olması gerekliliğinden bahsetmiş, yalnızca insana ait olanın güldürebileceğini söylemiştir. Bergson aynı zamanda gülmenin gerçekleşebilmesi için bireyin gülme nesnesine karşı bir duygu hissetmemesi gerektiğini, duygunun olduğu yerde gülmenin gerçekleşmeyeceğini ifade etmiştir (2021, s.5). Son olarak gülmenin gerçekleşme nedenini mekaniklik, katılık adını verdiği bir kavramla açıklamış, insanın davranışlarının mekanikleşmesinin insanı güldürdüğünü, mekaniklik ya da katılığın, insanın esneklikten uzaklaşmasının gülme tepkisini ortaya çıkardığını kuramında anlatmıştır (Bergson, 2021, s.9-10).

Güldürme kavramına gelindiğinde ise kimi düşünür mizahın içinde güldürmenin olması gerektiğini ifade ederken kimi düşünür ise böyle bir zorunluluğın olmadığını savunmuştur. Nesin, mizahın içinde güldürme olduğunu savunmuş, gülmenin şiddetinin değişebileceğini ifade etmiştir (Nesin, 2001, s.19-21). Öngören ise her gülmenin mizahtan kaynaklanmadığını, mizahın da güldürmek zorunda olmadığını söylemiştir (1998, s.15). Çiftçi, mizahın temelinde gülme olduğunu, mizahla birlikte kullanılan eleştirinin de güldürdüğü takdirde başarılı olduğunu ifade etmiştir (Çiftçi, 1999, s.175). İzgü ise mizahın gülme davranışını ortaya çıkarmak zorunda olmadığını söylemiştir (Bayrak, 2001, s.5).

Mizahın içerisinde yer alan önemli araştırma konularından biri de mizah kuramlarıdır. Mizah kuramları, "İnsan neye güler?" sorusunu cevaplandırmaya çalışmaktadır. Üstünlük,

uyumsuzluk ve rahatlama adı verilen geleneksel mizah kuramları insanın neye güldüğüne farklı bakış açılarıyla yaklaşmış, konuyu farklı noktalardan ele almışlardır.

Üstünlük kuramının öncüsü Hobbes, insanın kendisini bir başkasından ya da önceki halinden üstün görmesinin gülme davranışını ortaya çıkardığını ifade etmiştir (Morreall, 1997, s.11). Toplumla var olan insan bir diğerinin başarı ya da başarısızlığı üzerinden kendini konumlandırır. Yere düşen ayakta kalanın yükselmesini sağlar (Sanders, 2019, s.32). Rekabet duygusunun ön plana çıktığı bu kuramda, insan bir başkasına karşı kazandığı üstünlük sonucu gülme tepkisini ortaya koyabileceği gibi önceki halinden daha iyi bir noktada olduğunu düşündüğünde, bu sefer önceki haline karşı hissettiği üstünlük duygusu ile gülebilir (Türkmen, 1996, s.13).

Uyumsuzluk kuramı, dünyada ve insanın zihninde belli bir düzenin hakîm olduğunu ve bu düzenin dışına çıkan kalıplara uymayan bir durum söz konusu olduğunda kişinin gülme tepkisi verdiğini söylemektedir (Moreall, 1997, s.25). Bireye uyumsuz gelen ancak farklı bir mantık zemininde uyumlu olan şey, ya da bireyin zihinsel şemalarına aykırı olan durum, olay bireyi güldürür (Usta, 2009, s.88). Uyumsuzluk kuramı, mizah kuramları içerisinde adından en çok söz ettiren kuramdır. Ancak diğer kurumlar gibi gülmenin sebebini açıklamada yetersizdir.

Rahatlama kuramının savunucusu Spencer, gülmenin sinirsel enerjinin boşaltımı olduğunu ifade etmiştir (Bayraktar, 2010, s.114). Kişi, gülme yoluyla üzerinde biriken sinirsel enerjiyi boşaltır ve bu boşaltma işlemi onun rahatlamasını sağlar. Kuramın önemli temsilcilerinden biri olan Freud'a göre, kişi bastırıldığı duygu ve düşüncelerini mizah yoluyla dışa vurarak rahatlar. Gülme biriken enerjinin boşaltımını sağlar (Yerlikaya, 2009, 25-26).

Hayatın her alanında karşılaşılan mizah, edebiyatında kullandığı bir anlatım tarzıdır. Çocuk edebiyatında sıkça kullanılan mizah, çocuğun hem eğlenmesini hem öğrenmesini sağlamakta okumayı eğlenceli bir hale getirmektedir.

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun iletişim becerilerini geliştirmekte, topluma uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır. Çocuğa toplum içerisindeki bireysel farklılıkları ve bu farklılıklara saygı duymasını öğretmekte, çocuğun estetik bir zevk kazanmasını sağlamaktadır (Sever, 2013, s.37). Çocuk edebiyatı, dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan en etkili araçlardan biridir. Çocuğu birçok açıdan besleyen çocuk edebiyatı tüm bu kazanımları çocuğa aktarırken çocuğa görelilik ilkesini merkeze alıp sezdirme yöntemini kullanmalıdır. Mizah, çocuk edebiyatının hedeflediği kazanımları çocuğa aktarımını sezdirme yöntemi ve çocuğa görelilik ilkesi ile verilmesini kolaylaştırmaktadır. Mizahın örtük yapısı çocuğu bilişsel yönden beslediği gibi ona çok yönlü, eleştirel bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Mizah, içerisinde bir topluma ait kültürel unsurları, kodları taşımaktadır (Bilge, 2008, s.17). Çocuk edebiyatı eserlerinde, kültür aktarımı sağlaması yönünden de kullanılan mizah, çocuğu içinde yaşayacağı topluma hazırlamakta, çocuğun içinde yaşayacağı toplumun kültürünü edinmesini sağlamaktadır.

Çocuğu bilişsel, duyuşsal, toplumsal olmak üzere birçok yönden besleyen; çocuğa eleştirel, yaratıcı, esnek düşünme becerisi kazandıran; çocuğun topluma uyum sağlamasını kolaylaştıran, eğlendirirken öğreten mizah çocuk edebiyatı ürünlerinde sıklıkla kullanılmalı; pozitif, yapıcı mizahın öne çıktığı eserler, çocukla buluşturulmalıdır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama araçları ve verilerin analizi ve araştırma nesnelere yönelik bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisinde yer alan 20 kitap, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ilkelerine göre incelenmiştir. "Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır." (Yıldırım, 1999, s.10). "Doküman analizi araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen araştırma yöntemidir." (Sak ve diğerleri, 2021, s.228).

2.2. Veri Toplama Aracı

Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisinde yer alan mizah kuramları, doküman incelemesi, veri toplama formu ile belirlenmiştir.

3.2. Veri Analizi

Muzaffer İzgü'nün yazmış olduğu Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisi içerisinde bulunan 20 kitapta yer alan mizah kuramları ile ilgili elde edilen veriler betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Betimsel analiz yöntemi, elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasıdır (Yıldırım, Şimşek, 2016, s.239).

3.3. Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Araştırmada Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisinde yer alan 20 kitap incelenmiştir.

Tablo 1. *Araştırmada Kullanılan Kitaplar ve Yayınevleri*

SIRA NO	KİTAP ADI	YAYINEVİ
1.	Anneannem Askere Gidiyor	Bilgi Yayınevi
2.	Anneannemin Gramafonu	Bilgi Yayınevi
3.	Yaşasın Kanal Anneanne	Bilgi Yayınevi
4.	Anneannemin Apartman Kuzusu	Bilgi Yayınevi
5.	Anneannemin Erikli Bahçesi	Bilgi Yayınevi
6.	Anneannem Gelin Oldu	Bilgi Yayınevi
7.	Anneannem Can Kurtaran	Bilgi Yayınevi
8.	Yaşasın Anneannespor	Bilgi Yayınevi

9.	Anneannem Dans Kraliçesi	Bilgi Yayınevi
10.	Anneannemin Bebeği	Bilgi Yayınevi
11.	Anneannem Süsleniyor	Bilgi Yayınevi
12.	Anneannemin Kuyruklu Yıldızı	Bilgi Yayınevi
13.	Anneannemin Konuk Kedisi	Bilgi Yayınevi
14.	Anneannem Hayvanlar Arasında	Bilgi Yayınevi
15.	Anneannem Sihirbaz	Bilgi Yayınevi
16.	Anneannem Bulutları Boyuyor	Bilgi Yayınevi
17.	Anneannemin Cep Telefonu	Bilgi Yayınevi
18.	Anneannemin Güllü Yorganı	Bilgi Yayınevi
19.	Anneannemin Kar Kızı	Bilgi Yayınevi
20.	Anneannemin Anı Defteri	Bilgi Yayınevi

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisinde görülen mizah kuramlarına dair bulgular verilmiştir.

Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisinin İçerisinde Yer Alan Mizah Kuramlarının İzleri

Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisi 20 kitaptan oluşmakta olup seri içerisinde 3 roman, 17 hikâye kitabı, hikâye kitaplarının içerisinde 80 hikâye bulunmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda, seri içerisinde 279 yerde uyumsuzluk, 27 yerde üstünlük, 30 yerde ise rahatlama mizah kuramına rastlanmıştır. Kitaplarda, en çok uyumsuzluk, en az ise üstünlük kuramı görülmüştür.

Tablo 2. Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisinde Yer Alan Mizahi Ögelerin Mizah Kuramlarına Göre Frekans Değerleri

KİTAPLAR	ÜSTÜNLÜK KURAMI	UYUMSUZLUK KURAMI	RAHATLAMA KURAMI
Anneannem Askere Gidiyor	4	13	1
Anneannemin Gramafonu	2	16	5
Yaşasın Kanal Anneanne	3	11	2

Anneannemin Apartman Kuzusu	1	12	2
Anneannemin Erikli Bahçesi	1	9	2
Anneannem Gelin Oldu	1	16	1
Anneannem Can Kurtaran	0	12	2
Yaşasın Anneannespor	2	15	1
Anneannem Dans Kraliçesi	2	11	3
Anneannemin Bebeği	0	14	2
Anneannem Süsleniyor	1	19	1
Anneannemin Kuyruklu Yıldızı	0	21	0
Anneannemin Konuk Kedisi	0	16	3
Anneannem Hayvanlar Arasında	1	14	1
Anneannem Sihirbaz	2	14	1
Anneannem Bulutları Boyuyor	1	21	1
Anneannemin Cep Telefonu	1	9	1
Anneannemin Güllü Yorganı	4	14	1
Anneannemin Kar Kızı	0	12	0
Anneannemin Anı Defteri	1	10	0
Toplam	27	279	30

Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisinde Yer Alan Uyumsuzluk Kuramının İzlerine Dair Örnekler

Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisinde toplamda 279 yerde uyumsuzluk kuramına bağlı mizah yapılmıştır. Seri içerisinde en çok bulunan mizah kuramıdır.

Tablo 3. Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisinde Yer Alan Uyuumsuzluk Kuramının Frekans Değerleri ve Sayfa Numaraları

KİTAP ADI	FREKANS (f) DEĞERİ	SAYFA NUMARALARI
Anneannem Askere Gidiyor	13	8, 11, 20, 28-29, 37, 39-40, 52, 56, 65-66, 72, 75, 88-89, 96
Anneannemin Gramafonu	16	12, 15-17, 35, 49, 51, 53, 55, 59, 68, 71, 78, 81, 95, 108, 116, 132
Yaşasın Kanal Anneanne	11	8, 9, 16, 23, 44, 45, 53, 56, 61, 67,
Anneannemin Apartman Kuzusu	12	8, 8, 7-9, 28, 52-64, 77-78, 87, 88, 91, 112, 118, 122
Anneannemin Erikli Bahçesi	9	17-18, 19, 27, 32-34, 42-43, 48, 53, 71-72, 83
Anneannem Gelin Oldu	16	12, 24, 33, 36, 44, 58, 63, 84, 92-93, 86, 96, 97-98, 100, 105, 99, 114-115
Anneannem Can Kurtaran	13	6, 13-15, 18, 20, 27, 31, 41-42, 71, 87-88, 92, 94, 95-96, 127
Yaşasın Anneannespor	15	7-10, 12-13, 17, 38, 44, 61, 63-64, 65, 72, 76, 80-81, 93, 103-105, 117, 124
Anneannem Dans Kraliçesi	11	11-13, 18, 20, 26-31, 58-60, 72-74, 79, 103-104, 106, 109-110, 112-119,
Anneannemin Bebeği	14	7, 13, 16, 19, 20-22, 31, 32, 36, 33-34, 45-46, 68, 84-85, 87, 103-108
Anneannem Süsleniyor	19	10, 11, 12, 17, 19, 26, 27, 30, 32, 35, 57, 62, 70-71, 75, 78, 104, 106, 117, 120
Anneannemin Kuyruklu Yıldızı	21	14, 21, 24, 25, 27, 28, 32, 42, 44, 44, 45-46, 46, 46, 47, 53, 54, 56, 57, 57, 59-60, 94-95

Anneannemin Konuk Kedisi	16	10, 11, 20, 21, 31-32, 35, 37, 41, 72, 75, 78, 91-92, 94, 99, 113, 114
Anneannem Hayvanlar Arasında	14	12, 17, 18, 20, 22, 24, 24, 26-27, 30-31, 32, 35, 63, 75, 84
Anneannem Sihirbaz	14	7, 8-9, 12, 16, 17, 26, 40-41, 42, 45, 55, 69-70, 72, 77, 114-116
Anneannem Bulutları Boyuyor	21	13-14, 28, 31, 32, 34-35, 43, 46, 51, 60-62, 64, 75, 81, 83,83, 86, 88, 86-87, 89, 92, 94, 101-103
Anneannemin Cep Telefonu	9	10, 11, 16, 24, 31, 67, 68, 81, 89-90,
Anneannemin Güllü Yorganı	14	10, 15, 18, 19, 22, 26, 28, 34, 57, 77, 78, 81, 83, 89-90
Anneannemin Kar Kızı	12	18, 19-20, 38, 39, 40, 42, 49, 54, 73-74, 74, 86, 86-87
Anneannemin Anı Defteri	10	44, 47-48, 49, 57, 67, 70, 71-72, 75-77, 79-93, 96

Hikmet Hanım'ın asker kaçağı olarak görüldüğü için askere çağırılır (Anneannem Askere Gidiyor, s.20). Ülkemizde askerlik erkekler tarafından yapılmakta olup yaşlı bir kadının asker kaçağı olarak görülmesi karakterlerin, okuyucunun, zihinsel şemasına uymamaktadır. Burada mizah kuramlarından uyumsuzluk kuramı bulunmaktadır.

Hikmet Hanım bir gün rahmetli eşinden kalma gramofonun ne kadar ettiğini öğrenmek amacıyla kapılarının önünden geçen bir antikacının yanına gramofonunu alıp gider. Antikacı gramofonun çok değerli olduğunu fark edince satın almak ister ve bu konuda ısrarcı olur. Gramofonu bir ucundan Hikmet Hanım, bir ucundan antikacı çekiştirmeye başlar. Hikmet Hanım antikacının elinden gramofonu zor kurtarır ve eve doğru koşmaya başlar. Antikacı eve kadar onu takip eder ve gramofonu satması için kapısına kadar dayanır. Sürekli fiyatı arttırır (Anneannemin Gramofonu, s.15-17). Burada antikacının bu kadar ısrarcı olması gramofonun ne kadar değerli olduğunu göstermektedir. Gramofonun bu kadar pahalı oluşu, antikacının satın almak için bu denli ısrar edişi beklenmedik, sürpriz bir durumdur. Burada uyumsuzluk kuramına bağlı mizah yapılmıştır.

Hikmet Hanımların televizyonu bozulur. Televizyon izlemekten hoşlanmayan Hikmet Hanım bu duruma çok sevinir. Sevindiğini diğer aile üyelerine belli etmemek için üzülmediğini söyler ve ekler:

"A niye sevineyim ayol? Ben de arada sırada çocuk programlarını izliyordum. Tekir de çizgi filmleri seviyordum." (Yaşasın Kanal Anneanne, s.16)

Yaşlı birinin çocuk programları izlemesi, bir kedinin çizgi filmleri sevmesi gülünçtür. Bunlar insan zihninde uyumsuzluk yaratır. Çünkü yaşlı bir kadından çocuk programları izlemesi ve bir

kediden çizgi filmleri sevmesi beklenilmez. Burada uyumsuzluk kuramına bağlı mizah yapılmıştır.

Hikmet Hanım, kuzu satın almak ister. Nereden alabileceğini kasaba sorar:

“Kuzu alacağım da oğlum” deyince kasap sordu:

“Güveçlik mi, yemeklik mi, haşlamalık mı?”

“Yılmaz olacak Yılmaz.”

“Nerenin yemeği mi bu Yılmaz, teyzeciğim?” (Anneannemin Apartman Kuzusu, s.28)

Kasabın kuzu denilince aklına yiyecek olan kuzu etinin gelmesi ve Hikmet Hanım’a nasıl bir kuzu eti istediğini sorması, Hikmet Hanım’ın verdiği “Yılmaz olacak.” cevabı, kasabın zihninde uyumsuzluk yaratmıştır. İki tarafında birbirine verdiği cevaplar, okuyucunun zihninde uyumsuzluk yaratabilir. Burada uyumsuzluk kuramı bulunmaktadır.

Hikmet Hanım, apartmanın bahçesine sebze meyve ekmeye karar verir. Kızını ve damadını da ikna etmek için neler dikeceğinden, sebze ve meyve verdiklerinde nasıl lezzetli olacağından bahseder. Torunu Oya’ya canı istediğinde tazecik çtır ürünleri dalından koparıp anında yiyebileceğini anlatır. Oya, anneannesine neyi dalından koparıp yiyebileceğini sorar. Bu sorunu üzerine Hikmet Hanım kabak cevabını verir (Anneannemin Erikli Bahçesi, s.17-18). Herkes bu cevaba güler.

Kabak, dalından koparıldığı gibi yenebilecek bir sebze değildir. Bu yüzden Hikmet Hanım’ın Oya’ya verdiği cevap diğerlerinin zihninde uyumsuzluk yaratmış, gülme tepkisini ortaya çıkarmıştır. Burada uyumsuzluk kuramı bulunmaktadır.

Metin, okulda rahatsızlanıp eve gelir ve karşısında annesini gelinlikli görünce çok şaşırır ve gülmeye başlar (Anneannem Gelin Oldu, s.12). Aynı tepkiyi Fazlı Bey’de fotoğrafıda Hikmet Hanım’ın gelinlikli fotoğrafını gördüğünde verir (Anneannem Gelin Oldu, s.24).

Mizahın kültürel bir boyutu bulunmakta, içinde yaşanan kültür neye güldüğümüzü belirlemektedir. Doğu kültüründe gelinlik gençliği, saflığı ve temizliği simgelemektedir. Hikmet Hanım yetmiş küsur yaşındadır. Bu yaşta birinin gelinlik giymesi onu gören kişilerin zihninde uyumsuzluk yaratmakta, görüntünün kişinin oluşturduğu zihinsel şemalara uymaması gülme tepkisini ortaya çıkarmaktadır.

Tekir’i yaz tatiline götürmeyi planlayan Hikmet Hanım ona mayo alamayacaklarını, denizde çok uzağa açılmamasını, kıyıda kumla oynamasını, kendisini kuma gömmesini, yazları evde sıkıldığını bildiğini, ona deniz kıyısına gitmek istediğini söylediğini, bu yaz onu da deniz kıyısına götüreceğini söyler (Anneannem Cankurtaran, s.13-15).

Bir kedinin tatile gitmek istemesi, tatilde Hikmet Hanım’ın saydığı aktiviteleri yapması mümkün değildir. Hikmet Hanım’ı Tekir’den insan davranışları bekleyerek okuyucunun zihninde uyumsuzluk yaratmakta bu uyumsuzluk gülmeye sebebiyet vermektedir.

Metin ve arkadaşları Karanfil Sokağı’nda oturan çocuklarla maç yapma kararı alır. Karanfil Sokak’ta oturan çocukları Utku’nun dedesi çalıştırmaktadır. Metin ve arkadaşları kendilerini çalıştıracak birini bir türlü bulamazlar. Bakkal Mustafa Hikmet Hanım’ın onları çalıştırabileceğini söyler. Hikmet Hanım’ın adını duyduklarında şaşırarak çocuklar, yardım istemek için yanına giderler (Yaşasın Anneannespor, s.72).

Futbol, doğu kültüründe erkek oyunu olarak algılanmakta, futbol antrenörlüğünü bir erkek mesleği olarak nitelendirmektedir. Çocuklar bu yüzden Hikmet Hanım'ın ismini duyunca şaşırır ve yaşlı bir kadının kendilerini çalıştırma fikri ilk etapta zihinlerinde uyumsuzluk yaratır.

Fazlı Bey ve Nebahat Hanım araba almaya karar verir. Fazlı Bey, arabanın özelliklerini Hikmet Hanım ve çocuklara anlatır. Arabanın yaşının 15 olduğunu söyler. Arabanın yaşının on beş olduğunu duyan Hikmet Hanım arabanın gencecik olduğunu düşünür ve sevinir. Torunu Oya, arabanın yaşını insan gibi düşünmemesini on beş yaşındaki bir arabanın yaşlı olduğunu söyler. Hikmet Hanım yaşlı olmasına da sevinir. Yaşlıysa deneyimli ve akıllı olacağını, sokaklardan düşüne düşüne döneceğini söyler (Anneannem Sihirbaz, s.7).

Hikmet Hanım'ın arabayı insanmış gibi düşünmesi, arabanın yaşını da bu düşünceye göre değerlendirmesi okuyucunun zihninde uyumsuzluk yaratabilir ve gülme tepkisini ortaya çıkarabilir.

Hikmet Hanım, çok sevdiği, ona gençlik yıllarını hatırlatan güllü yorganı yırtıldığı için çok mutsuzdur. Yorganı dikmeye çalışır ancak kumaş çok eskidiği için dikilmez. Kızı Nebahat, ona kendi kullandıkları yorgandan alacağını söyler. Hikmet Hanım, naylon yorganda yatmayacağını söyler ve asker gibi dimdik kızının karşısında durur. Nebahat Hanım, annesinin ne yaptığını anlayamaz. Oya annesine, anneannesinin güllü yorganın altında hiç kıpırdamadan yatacağını yine de naylon yorgan altında yatmayacağını anlatmak istediğini söyler (Anneannemin Güllü Yorganı, s.18).

Bir insanın bütün gece hiç kıpırdamadan yatması imkânsızdır. Hikmet Hanım'ın kıpırdamadan yatma planı okuyucunun zihninde uyumsuzluk yaratır. Burada uyumsuzluk kuramına bağlı mizah yapılmıştır.

Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisinde Yer Alan Üstünlük Kuramının İzlerine Dair Örnekler

Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisinde en az bulunan kuram üstünlük kuramıdır. Seri içerisinde yalnızca 27 yerde üstünlük kuramı bulunmaktadır.

Tablo 4. *Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisinde Yer Alan Üstünlük Kuramının Frekans Değerleri ve Sayfa Numaraları*

KİTAP ADI	FREKANS (f) DEĞERİ	SAYFA NUMARALARI
Anneannem Askere Gidiyor	4	25, 31-32, 52, 67
Anneannemin Gramafonu	2	12, 18
Yaşasın Kanal Anneanne	3	51, 61, 87
Anneannemin Apartman Kuzusu	1	37
Anneannemin Erikli Bahçesi	1	61

Anneannem Gelin Oldu	1	112
Anneannem Can Kurtaran	0	
Yaşasın Anneannespor	2	94, 99-100
Anneannem Dans Kraliçesi	2	39-41, 98
Anneannemin Bebeği	0	
Anneannem Süsleniyor	1	55
Anneannemin Kuyruklu Yıldızı	0	
Anneannemin Konuk Kedisi	0	
Anneannem Hayvanlar Arasında	1	78-80
Anneannem Sihirbaz	2	25, 47
Anneannem Bulutları Boyuyor	1	39
Anneannemin Cep Telefonu	1	78
Anneannemin Güllü Yorganı	4	19, 22, 26, 30
Anneannemin Kar Kızı	0	
Anneannemin Anı Defteri	1	9

Hikmet Hanım bir isim karışıklığından dolayı resmi kurumlarda asker kaçağı olarak görülür. Hikmet Hanım'ın asker kaçağı olarak görülmesi ailesi ve çevresinde alay konusu olur.

"Anneanne karacı mı olacaksın, yoksa havacı mı?" (Anneannem Askere Gidiyor, s.25)

"Anneannem çok iyi bir topçu olur." (Anneannem Askere Gidiyor, s.31)

"Kalk anneanne, şimdiden alış. Tüfek asss, tüfek çıkar!.." (Anneannem Askere Gidiyor, s.31)

"Aman anne, bize asker yolu gözletme, mektubunu sık yaz." (Anneannem Askere Gidiyor, s.31)

"Aman Metin, anneannen askere giderken bana allahımarladığa gelirse, ona iki paket filtreli sigara vereceğim." (Anneannem Askere Gidiyor, s.32)

"Ben de askerdeki anneanneme radyodan şarkı türkü isterim." (Anneannem Askere Gidiyor, s.31)

Yukarıda alıntı yapılan sayfalarda üstünlük kuramı görülmektedir. Metin, ablası, annesi, babası, bakkal Mustafa yaşlı bir kadının içine düştüğü absürt bir durumla dalga geçmekte onun askere

gitme korkusunu perçinlemektedirler. Hikmet Hanım'ın içine düştüğü durum ve kendilerinin böyle bir durum içerisinde olmayışları onları eğlendirmekte keyiflendirmektedir.

Hikmet Hanım, pazara alışverişe giderken ürünlerini pahalı bulduğu manavın önünden geçer. Manava;

“Sen böyle pahalı pahalı sat bakalım Kadri” dedi, “şimdi Pazar dönüşü göstereceğim sana domates kaç, salatalık kaç, biber kaç, pancar kaç. Ay ay baksana Metin şu Kadri'nin etiketlerine, ay ay havaya doğru fırlatmış fiyatları. A oğlum Kadri, bir apartman aldın, bir tane daha mı alacaksın ayol?” (Yaşasın Kanal Anneanne, s.51)

Hikmet Hanım ürünleri daha ucuza alacağı, ürünlerin daha ucuza alınabileceğini Manav Kadri'ye kanıtlayabileceği için ona karşı bir üstünlük hisseder. Burada üstünlük kuramına bağlı mizah yapılmıştır.

Hikmet Hanım, maaşını alamaya bankaya gider. Bankaya gitmek için dolmuş binen Hikmet Hanım ve dolmuş şoförü arasında dolmuş şoförünün aracı hızlı kullanması üzerine şöyle bir konuşma geçer;

“Padişaha kelle mi götürüyorsun ha, yoksa yangına su mu götürüyorsun, bu ne hız?”

“Hızlı gitmiyorum hanım teyze!”

“Ay nasıl gitmiyorsun, başım döndü başım...”

“Yaşlısın hanım teyze senin başın ondan dönüyor.” (Anneannem Gelin Oldu, s.112)

Dolmuş şoförü, Hikmet Hanım'dan daha genç olmanın verdiği üstünlükle onun hız algısıyla alay etmiştir. Burada üstünlük kuramı bulunmaktadır.

Hikmet Hanım, Metin ve arkadaşlarını Karanfil Sokağı çocukları ile yapacakları maça hazırlamayı çocukların ısrarı üzerine kabul eder. Çocukları çalıştırmaya başlar. O sırada Utku, arkadaşları ve dedesi yanlarına gelir. Karanfil Sokağı çocukları Hikmet Hanım'ın antrenörlük yapmasını garipseler, alttan alta bu duruma küçümserler. Bunun üzerine Hikmet Hanım, bir takımı niçin bir kadının üstelik yaşlı bir kadının çalıştıramayacağını, takımların bunu daha önce deneyip denemediğini sorar. Bu cevap üzerine bütün çocuklar susar (Yaşasın Anneannem, s.99-100).

Hikmet Hanım, kadınların hatta yaşlı kadınların da antrenör olabileceğini çocuklara açıklayarak alay edilecek bir durumun olmadığını göstermiştir. Bu şekilde Metin ve arkadaşlarının alay konusu olmasının önüne geçmiş diğer takıma karşı bir üstünlük elde etmiştir. Burada üstünlük kuramı bulunmaktadır.

Hikmet Hanım yeni taşınacakları evlerinin perdelerini diker. Uygun bir fiyata perdeleri diken Hikmet Hanım, perdecilere girip perde fiyatlarını sormaktan keyif alır. Kendi diktiği perdelerin daha ucuz olduğunu duydukça mutlu olur (Anneannem Dans Kraliçesi, s.98).

Hikmet Hanım, kendi diktiği perdenin satın alacakları bir perdeden daha uygun fiyatlı olmasına mutlu olmakta perdecilere para kazandırmadığı için kendini üstün hissetmektedir. Bu üstünlükle gülme tepkisi ortaya çıkmaktadır.

Hikmet Hanım, araba aldıklarını mahallede kimi görse söyler. Metin ile beraber üç aylığını çekmek için bankaya giderken minibüse binerler. Hikmet Hanım sürücüye para uzatırken bir daha onun arabasına binmeyeceğini söyler. Sürücü şaşkın bir şekilde bir kusurunun mu

olduğunu sorar. Hikmet Hanım araba aldıklarını, damadının akşam kapının önüne koyacağını söyler (Anneannem Sihirbaz, s.25).

Hikmet Hanım, araba sahibi oldukları için çok mutludur. Araba sahibi olmanın ve artık toplu taşıma kullanmak zorunda olmamanın üstünlüğünü yaşayan Hikmet Hanım, hissettiği üstünlük duygusuyla sürücüye artık arabasına binmeyeceğini söyler. Burada üstünlük kuramına bağlı mizah yapılmıştır.

Hikmet Hanım, uçağa bineceğini mahallede karşılaştığı herkese anlatır. Metin ile dolmuşa biner ve sürücüye çok yavaş gittiğini şimdi uçakla gitselerdi çoktan gidecekleri yere varmış olacaklarını söyler. Dolmuş sürücüsü o zaman uçakla giyseydiniz der. Bunun üzerine Hikmet Hanım, sürücüye; “Gideceğiz ayol, ne sandın.” (Anneannemin Cep Telefonu, s.78) diyerek karşılık verir.

Hikmet Hanım uçağa binmeyi bir ayrıcalık olarak görmektedir. Bu ayrıcalığa sahip olmanın vermiş olduğu üstünlükle uçak ile dolmuşu kıyaslar.

Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisinde Yer Alan Rahatlama Kuramının İzlerine Dair Örnekler

Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisinde 30 yerde rahatlama kuramına bağlı mizah yapılmıştır. Uyumsuzluk kuramından sonra seri içerisinde en çok kullanılan kuram rahatlama kuramıdır.

Tablo 4. Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisinde Yer Alan Rahatlama Kuramının Frekans Değerleri ve Sayfa Numaraları

KİTABIN ADI	FREKANS (f) DEĞERİ	SAYFA NUMARALARI
Anneannem Askere Gidiyor	1	109
Anneannemin Gramafonu	5	49, 53, 95, 118, 132
Yaşasın Kanal Anneanne	2	34-35, 79
Anneannemin Apartman Kuzusu	2	68-76, 96
Anneannemin Erikli Bahçesi	2	21-22, 116-119
Anneannem Gelin Oldu	1	137-138
Anneannem Can Kurtaran	2	102, 127-129
Yaşasın Anneannespor	1	121-122
Anneannem Dans Kraliçesi	3	54-57, 95, 118-119
Anneannemin Bebeği	2	22, 39-41
Anneannem Süsleniyor	1	112-114

Anneannemin Kuyruklu Yıldızı	0	
Anneannemin Konuk Kedisi	3	28-29, 50-52, 80
Anneannem Hayvanlar Arasında	1	103-105
Anneannem Sihirbaz	1	59
Anneannem Bulutları Boyuyor	1	103
Anneannemin Cep Telefonu	1	59
Anneannemin Güllü Yorganı	1	44
Anneannemin Kar Kızı	0	
Anneannemin Anı Defteri	0	

Metin evde top oynarken babası Fazlı Bey'in en sevdiği vazosuyu kırar. Ceza almaktan çok korkan Metin, bütün bir gün korkuyla anne ve babasının gelmesini bekler. Fazlı Bey ve Nebahat Hanım eve gelir. Hikmet Hanım, Metin'in kırdığı vazoyu kedisi Tekir yüzünden kendisinin kırdığını söyler. Ceza almaktan kurtulan Metin rahatlar ve mutlu olur (Anneannem Asker Gidiyor, s.112). Burada rahatlama kuramı bulunmaktadır.

Hikmet Hanım çamaşırları kendi yaptığı deterjanla eliyle yıkamak ister. Yapacağı deterjanda kullanmak için kül aramaya başlar. Artık tüm fırınlar elektrikli fırın kullandığı için aradığı külü bir türlü bulamaz. En sonunda bir fırından kül bulmayı başarır. Kül bulduğuna çok sevinen Hikmet Hanım, gülerek evine gider (Anneannemin Apartman Kuzusu, s.96).

Hikâyenin başından beri Hikmet Hanım; damadı ve kızından kül istemektedir. Bir türlü küle ulaşamayan Hikmet Hanım sonunda onu bulmuştur. İsteğinin yerine gelmesi sonucu içinde biriken enerjinin boşalması ile gelen rahatlama sonucunda gülme gerçekleşmiştir.

Hikmet Hanım, Metin ve mahalledeki çocuklar bin bir emekle Metinlerin apartmanlarının bahçesine sebze ve meyve ekerler. Suların kesilmesi uzun süre gelmemesi üzerine ettikleri sebze ve meyveler kurumaya yüz tutar. Buna gönlü razı olmayan çocuklar yan mahalledeki çeşmeden bahçeye su taşırlar. Bu şekilde sebze ve meyveler kurumaktan kurtulur. Hikmet Hanım başta olmak üzere suyun gelmesi, ekilenlerin kurtulması herkesi rahatlatır ve mutlu eder (Anneannemin Erikli Bahçesi, s.116-119).

Hikmet Hanım, Tekir ile birlikte sahilde yürürken küçük bir kız çocuğunun boğulduğunu görür. Kendisi de yüzme bilmemesine rağmen çocuğu kurtarmayı başarır. Ne Hikmet Hanım'a ne de çocuğa bir şey olmamıştır (Anneannem Cankurtaran, s.127-129).

Hikmet Hanım, boğulmak üzere olan bir çocuğu kurtararak hikâye içerisinde oluşturulan gerilimi ortadan kaldırmıştır. Gerilimin ortadan kalkması okuyucu da rahatlama hissi yaratıp gülme tepkisini ortaya çıkarabilir. Burada rahatlama kuramına bağlı mizah yapılmıştır.

Hikmet Hanım, Metin'in sınıfına gelerek tüm arkadaşlarını Metin'in doğum gününe davet eder. Metin doğum günü geldiğinde pastanın limonatanın arkadaşlarına yetmeyeceğini düşünerek kaygılanır. Ancak eve geldiğinde her şeyin yeterli sayıda olduğunu görür. Kaygıları boşa çıkan Metin rahatlar ve arkadaşları ile keyifli vakit geçirir (Anneannem Dans Kraliçesi, s. 54-57). Kaygının ortadan kalkması rahatlamayı sağlamış, gülme tepkisini ortaya çıkarmıştır.

Hikmet Hanım, gazetede ilanını gördüğü en güzel bebeğin seçileceği oyuncak bebek yarışmasına katılma kararı alır. Yarışma için tam 26 bebek diker ve tüm hikâye boyunca hangi bebeği seçeceğine karar veremez. En sonunda yarışma için Zeytin adını verdiği bebeği seçer. Bebek yarışmada üçüncü olur (Anneannemin Bebeği, s.22).

Tüm hikâye boyunca Hikmet Hanım bebek seçmek için uğraşmıştır. En sonunda Zeytin isimli bebeği seçmesi, kararsızlığın bitmesi okuyucuyu rahatlatıp gülme tepkisini ortaya çıkarabilir. Burada rahatlama kuramı bulunmaktadır.

Hikmet Hanım, Sokak Çocuklarını Koruma Derneğinin düzenlediği tiyatro oyununda rol alır. Günlerce bu oyun için hazırlanan Hikmet Hanım, oyun öncesi çok gergindir. Tiyatro oyunu sırasında başarılı bir iş çıkarır. Yalnızca tek bir yerde ne diyeceğini unuttur. Metin'in yardımıyla ne diyeceğini hatırlar ve rolünü çok iyi oynar (Anneannem Süsleniyor, s.112-114).

Hikmet Hanım, tiyatro oyununda çok iyi rol yapar. Günlerdir taşıdığı başarısız olma, insanlara rezil olma korkusundan kurtulur. Başarmanın vermiş olduğu rahatlama ile mutlu olur. Burada rahatlama kuramına bağlı mizah yapılmıştır.

Hikmet Hanım, komşusunun bakması için emanet ettiği kedi Minnoş'u evin içinde bir türlü bulamaz. Evden kaçmış olabileceğini düşünen Hikmet Hanım çok telaşlanır. Komşusuna ne söyleyeceğini düşünür. Metin, Minnoş'u banyo dolabının içinde bulunca rahatlar, Hikmet Hanım, Minnoş'un kaybolmamış olmasına çok sevinir (Anneannemin Konuk Kedisi, s.28-28).

Minnoş'un kaybolmamış olması, korkunun ortadan kalkması rahatlama hissini ortaya çıkarır. Burada rahatlama kuramı bulunmaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Muzaffer İzgü'nün kaleme aldığı Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisi, 20 kitaptan oluşmakta olup içerisinde 3 roman, 17 hikâye kitabı bulunmaktadır. Seri içerisinde 80 hikâye yer almaktadır. Araştırmada seri içerisinde bulunan mizah kuramlarına bakılmıştır. Kitaplarda 279 yerde uyumsuzluk kuramı, 30 yerde rahatlama kuramı, 27 yerde üstünlük kuramına rastlanmıştır. En çok bulunan kuram uyumsuzluk kuramı iken en az bulunan kuram üstünlük kuramı olmuştur.

Muzaffer İzgü, Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisinde geçmiş ve bugünün karşılaştırılması üzerinden yitirilen değerlerin eleştirisini yapmıştır. Hikmet Hanım üzerinden insanın doğadan uzaklaşması, komşu olma, hayvan sevgisi, yardımlaşma, kuşak çatışması, yitirilen gelenek ve görenekler ve buna benzer birçok konu mizahî bir anlatım tarzı ile kitaplarda işlenmiş, mizah kuramları içerisine yerleştirilerek okuyucuya aktarılmıştır.

Kitaplarda en fazla bulunan mizah kuramı uyumsuzluk kuramıdır. Seri içerisinde 279 yerde uyumsuzluk mizah kuramı bulunmaktadır. Uyumsuzluk kuramına seri içerisinde daha çok Hikmet Hanım'ın değişen zamana ayak uyduramadığı, değişen şeyleri anlamlandıramadığı bölümlerde rastlanmıştır. Hikmet Hanım'ın anlamlandıramayışı üzerinden terk edilen

değerlerin, insanın doğadan uzaklaşmasının, yitirilen gelenek ve göreneklerin eleştirisi yapılmıştır.

Seri içerisinde en az rastlanılan kuram üstünlük kuramıdır. Kitaplarda daha çok Metin ve Oya'nın anneanneleri ile şakalaştıkları yerlerde üstünlük kuramının bulunduğu görülmektedir. Oya ve Metin'in anneanneleri ile şakalaşmaları; onu küçük düşürmek, üzme amacıyla yapılmamaktadır. Bunun dışında Hikmet Hanım'ın tecrübelerinin vermiş olduğu bir üstünlükle yer yer torunlarının, dediği şeyleri anlamayışlarıyla alay ettiği yerlerde, bir şeye sahip olmanın vermiş olduğu üstünlükle yapmış olduğu konuşmalarda üstünlük kuramına rastlanmaktadır. Üstünlük kuramının içerisinde barındırdığı negatif mizah, Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisi içerisinde görülmez. Küçük düşürme, alay etme, aşağılama gibi negatif mizaha dair unsurlar hikâyeler içerisinde yer almaz.

Seri içerisinde uyumsuzluk kuramından sonra en çok görülen kuram rahatlama kuramıdır. Kitaplarda 30 yerde rahatlama kuramına bağlı mizah yapılmıştır. Rahatlama kuramı, Hikmet Hanım'ın çok istediği bir şeyin gerçekleştiği ya da zor durumdan kurtulduğu bölümlerde görülmektedir.

Muzaffer İzgü, çalışmada incelenen çocuk kitaplarında eleştiri ve mizahı başarılı bir şekilde harmanlamıştır. Çocuğa görelilik ilkesini ihmâl etmeden, okuyucuya anlatmak istediklerini sezdirerek aktarmış, bunu yaparken mizahın eğlendirirken öğretene yönünden faydalanmıştır. İçerisinde birden fazla mizah kuramının yer aldığı bu kitaplar, içerisinde mizahî yönden zengin bir içerik barındırmaktadır.

Çocuk kitaplarında yer alan mizah kuramlarının, bu kuramların hangi olay ve durumlarda kullanıldığının tespit edilmesi, çocuğun mizah anlayışının kitaplar tarafından ne yönde beslendiğinin tespiti açısından önemlidir. Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğun mizah anlayışını pozitif yönde beslemeli, pozitif yönde bir mizah anlayışının oluşmasını sağlamalıdır. Muzaffer İzgü'nün kaleme almış olduğu Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisi içerisinde yer alan hikâyeler pozitif mizahın başarılı bir şekilde kullanıldığı, mizah yönünden zengin hikâyelerdir.

Mizah; çocuğun dört temel dil becerisini; eleştirel, yaratıcı, esnek düşünme, iletişim becerisini geliştirmekte, okuma alışkanlığı kazanmasını kolaylaştırmakta ve eğlendirirken öğretmektedir. Eğitimde kullanılan mizah, bilginin kalıcılığını sağlamanın yanı sıra, sınıf ve okul içerisinde pozitif bir havanın oluşmasını sağlamakta, kişiler arası ilişkileri olumlu yönde etkileyip sağlamlaştırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında içerisinde pozitif mizah bulunan eserlere, çocuğun rahatlıkla ulaşabileceği ders kitaplarında yer verilmelidir. Ders kitaplarında mizahın kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalardan biri olan, Aykaç (2018) tarafından yazılan "Eğitim Sürecinde Mizah ve Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Mizahi Unsurlar" isimli makalede, 2017 yılında MEB Yayınları tarafından basılan 5, 6 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabı ile 2017 yılında Ez-De Yayınları tarafından basılan 7. sınıf Türkçe ders kitabı incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda 5. Sınıf Türkçe ders kitabında beş adet mizahi unsur, 6. Sınıf Türkçe ders kitabında on adet mizahi unsur, 7. Sınıf Türkçe ders kitabında bir adet mizahi unsur, 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise iki adet mizahi unsur tespit edilmiştir. Aydoğmuş (2017) tarafından yazılan "İlkokul Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Mizahi Öğeler Bakımından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinde, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi'ne ait 1, 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarını ve 4 özel yayınevinin ilkokullar için hazırladığı Türkçe kitapları, mizah unsurları açısından incelenmiştir. Araştırmada ilkokul Türkçe ders kitaplarının yazılı mizah yoğunluklarının %0,2-%0,7, ilkokul Türkçe öğrenci çalışma kitaplarının mizahi yoğunluklarının ise %0,01- %0,3 arasında olduğu

görülmüştür. Yapılan araştırmalara bakıldığında ders kitaplarının mizahi unsurlar yönünden yetersiz olduğu görülmektedir. Ders kitapları mizahi yönden zenginleştirilmelidir. Mizahi unsurları yönünden zengin olan, içerisinde pozitif mizahın bulunduğu Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisinde yer alan hikâyelere ders kitaplarında yer verilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2021 yılında basılan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları ile Anıttepe Yayıncılık tarafından 2022 yılında basılan 5. Sınıf Türkçe ders kitabı, Ata Yayıncılık tarafından 2022 yılında basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabı, Özgün Yayınları tarafından 2022 yılında basılan 7.sınıf Türkçe ders kitabı incelenmiş olup bu ders kitapları arasından yalnızca Anıttepe Yayıncılık tarafından basılan 5. Sınıf Türkçe ders kitabında Muzaffer İzgü'ye ait "Yaşama Sevinci" adlı metin ile Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları tarafından basılan 8.sınıf Türkçe ders kitabında "Atatürk'ü Gördüm" isimli metin bulunmaktadır. Muzaffer İzgü tarafından yazılan mizah yönü güçlü olan eserlere ders kitaplarında daha fazla yer verilmelidir.

Çocuk edebiyatı eserleri içerisinde yer alan mizah kuramları ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında sayının yetersiz olduğu görülmektedir. Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarına yönelik yapılan çalışmalarda mizah kuramlarının ele alınmadığı görülmektedir. Çocuk edebiyatı açısından mizahın önemi düşünüldüğünde bu alanda yapılan çalışmalar artırılmalı, bu çalışmalardan hareketle çocuğa pozitif mizah anlayışı kazandıracak ve bu yönde gelişmesini sağlayacak eserler sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aykaç, N. (2018). Eğitim sürecinde mizah ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında mizahi unsurlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, 433-447.
- Aydoğmuş, M. (2017). *İlkokul Türkçe ders ve çalışma kitaplarının mizahi öğeler bakımından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayrak, M. (2001). *Halk gülmecesi*. T.C Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bayraktar, Z. (2010). *Mizah teorileri ve mizah teorilerine göre Nasreddin Hoca fıkralarının tahlili*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bergson, H. (2021). *Gülme*. çev. Devrim Çetinkasap. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Bilge, E. (2008). Cem Yılmaz anlatıları üstünlük kuramı bağlamında. *Türkbilig*, 16, 16-23. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkbilig/issue/52801/697192>
- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G., & Pastutmaz, M. (2021). *Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Çarpraz Baran, Ş., & Diren, E. (2022). *Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Anıttepe Yayıncılık.
- Çiftçi, H. (1998). Klasik İslam edebiyatında hiciv ve mizah. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 10, 139-162. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2850/39383>

- Eker, G. (2009). *İnsan kültür mizah eğlence endüstrisinde tüketim nesnesi olarak mizah*. Grafiker Yayınları.
- Erkal, H., & Erkal, M. (2022). *Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Özgün Yayınları.
- Eselioğlu, H., Set, S., & Yücel, A. (2021). *Türkçe 8. sınıf ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kır, T., Kırman, E., & Yağız, S. (2021). *Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Morreall, J. (1997). *Gülmeyi ciddiye almak*. çev. Kubilay Arsever & Şenar Sayar. İris Yayınları.
- Nesin, A. (2001). *Cumhuriyet dönemi Türk mizahı*. Adam Yayınları.
- Öngören, F. (1998). *Cumhuriyet'in 75. yılında Türk mizahı ve hicvi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özcan, Ö. (2002). *Türk edebiyatında hiciv ve mizah*. İnkılap Kitabevi.
- Sak, R., Şahin Sak, İ.T., Öneren Şendil, Ç. & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*. 4(1), 227-250. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Sarıboyacı, M. O. (2022). *Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ata Yayıncılık.
- Sanders, B. (2019). *Kahkahanın zaferi yıkıcı tarih olarak gülme*. çev. Kemal Atakay. Ayrıntı Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. Tudem Yayıncılık.
- Türkmen, F. (1996). Mizahta üstünlük teorisi ve Nasreddin Hoca fıkraları . *Türk Kültürü Dergisi*, 403, 649-655.
- Usta, Ç. (2009). *Mizah dilinin gizemi*. Akçağ Yayınları.
- Yerlikaya, E. E. (2009). *Üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile algılanan stres, kaygı ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5326/1485>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.